

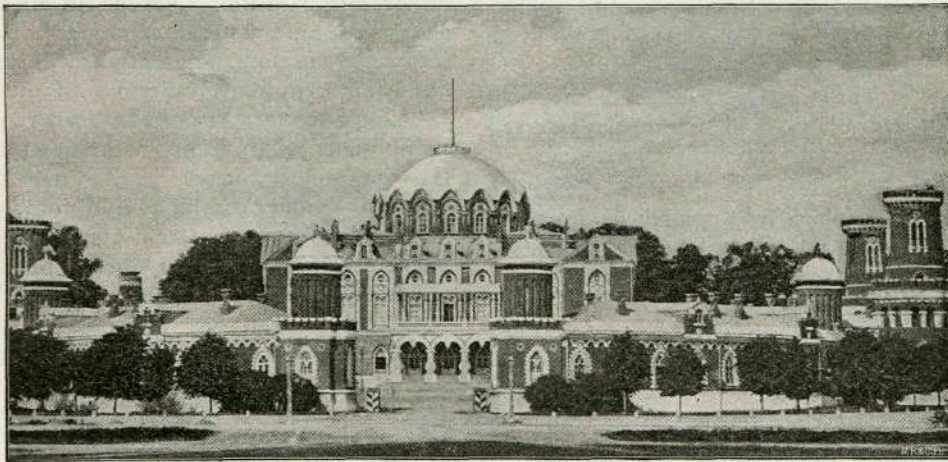
Kronanje ruskega carja v Moskvi.

(Spisal dr. Fr. L.)

Potovanje v Rusijo ni lahko. Ne samo, da je daljava v vélika ruska mesta precejšna, popotnika zavirajo tudi razne druge težave. Med temi ovirami je tudi oni preklicani potni list, ki ga moraš menda — tako pravijo — vedno imeti v rokah in kazati vsakemu stražniku, kateremu se poljubi imeti do tebe nezaupanje. Katoliškemu duhovniku se pa stavijo še posebne ovire, ako hoče iti v Rusijo. Po pravilu ne pusté nobenega duhovnika — posebno ne katoliškega — čez rusko mejo, ako nima posebne dovoljenja od ruskega ministerstva za

zunanje stvari. Zaradi tega nisem doslej še nikdar delal načrtov, da pojdem osebno v Rusijo, akoravno me mika ne malo ogledati si to deželo od blizu. Zlasti, odkar sem čital, kako je potoval in kaj je videl v Rusiji leta 1891. znani pisatelj p. Vannutelli, kako se je navduševal za cerkveno in versko življenje v Rusiji, je Rusija pred mojimi duševnimi očmi vsa drugačna, kakor sem si jo mislil nekdanj.

Dné 16. t. m. se bo dal ruski car Nikolaj II., ki je lani zacaroval namestu umrlega očeta Aleksandra III., slovesno kronati v Moskvi. De-

Petrovskoje pri Moskvi.

lajo se velikanske priprave za to slovesnost. Poslanci vseh evropskih držav in vladarjev so na poti v Moskvo, da se udeležé tega za Rusijo tako pomenljivega dejanja. Zato ni napačno, četudi nas ni nihče povabil, da idemo v duhu na to pot in sicer kar naravnost v Moskvo, in si tamkaj ogledamo površno mesto, zlasti pa svetovno slavni Kremlj, naposled pa še kronanje samo. Slabih namenov nam menda ne bo podtikal nihče, marveč bo še hvaležen za razne prizore in poglede, katere mu podajemo v slikah.

Ker je Moskva stara in prva prestolnica ruskega carstva, zato se dajejo vladarji kronati jedino le v Moskvi. Moskva je v mnogem oziru središče ogromne države: kar je nam katoličanom Rim, to je Rusom Moskva. Zato jo zovejo mater — matjuško — in jo spoštujejo nad vse. Ko zagleda pravi domoljubni Rus

vprič Moskvo, pade na tla in se zjoka od veselja. Dandanes je mesto tudi v gmotnem oziru znamenito. Prebivalcev šteje blizu jednega milijona in se razprostira po 71 in pol štirjaskih kilometrih. V Moskvi se steka vsa ruska notranja trgovina, pa tudi življenje ruskih narodov sploh se druži tukaj v jednoto mnogo bolj nego v Peterburgu, kjer je vse bolj ptuje in svetovno.

Na bregu reke Moskve je bilo mesto že v davnih časih. Stolno mesto pa je postalo to mesto šele l. 1330., ko je veliki knez Ivan Danilovič prestavil svojo stolico iz Vladimire semkaj v Moskvo. Večkrat so jo stiskale nesreče in jo tudi do cela pokončale. Hud udarec jo je zadel, ko je car Peter Véliki postavil ob Nevi novo prestolnico, Peterburg imenovano (leta 1703). Vendar ji to ni moglo vzeti časti in veljave: Moskva je ostala in je še vedno „mati“. Znano

je, da so Rusi Moskvo do tal požgali, ko je prišel Napoleon l. 1812. nadnje s svojo ogromno vojsko. Napoleon je moral odriniti, Rusi pa so zopet sezidali Moskvo lepo in prostorno, kakoršna je še dandanes.

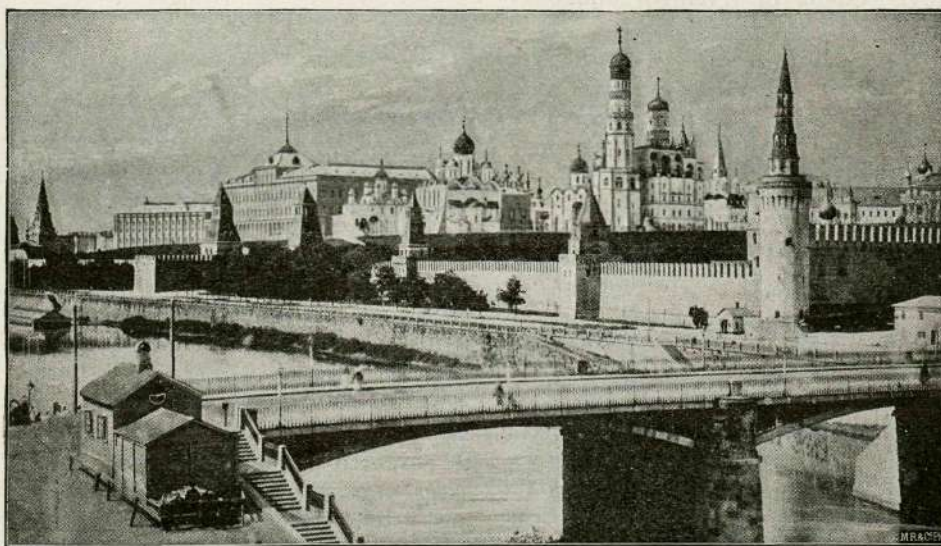
Mesto ima nizke hiše, pa široke ceste in ulice. Razpada v štiri dele: Kremlj, Kitajgorod, Bjelgorod in Zemljenojgorod. Glavni del je Kremlj, prava carska stolica.

Moskva ima mnoge palače, razne naprave, učilnice (veliko in krasno vseučilišče, ustanovljeno l. 1755.), posebno pa veliko cerkvá. Pravijo, da jih je nad tisoč, torej mnogo več, kakor v Rimu, kjer jih je le toliko, kolikor je dnij v letu. Istotako je tu tudi mnogo samostanov. Blizu Moskve stoječi Novo-Djevičej monastir

za redovnice obsega osem cerkvá. V okolici je mnogo lepih krajev in velikih gradov, kakor Izmajlovskoje, Aleksejevskoje, Petrovskoje-Razumovskoje (na cesti proti Peterburgu; tu bo bivala skoro gotovo cesarska dvojica, predno vstopi v Moskvo); božje poti Trojico-Sergijevskoje in Voskresenskoje. Od jugozapadne višave se lahko pregleda vse mesto.

Cetudi je vse mesto vredno, da si je ogleda popotnik, vendar se sedaj ne moremo muditi drugodi, kakor le v Kremlju, ki je vsekako najznamenitejši del v Moskvi.

Kaj je Kremlj? Navadno mislijo, da je to samo grad ruskega carja, ne: Kremlj je cel del mesta, a sam zase obzidan in utrjen. Uro hoda gre visoko kremljevsko zidovje na okrog, ima

Pogled na Kremlj z južne strani.

več stolpov in pet vrat. Oblike je trivoglate; čitatelj naj si misli dokaj pravilni trikot, z jednim kotom obrnjen proti severu. Na južni strani teče reka Moskva, glavni vhod pa je od vshoda, skozi Izveličarjeva vrata.

Tu v Kremlju so velike pa krasne cerkve, ogromne palače, obširni samostani; kupola se blišči poleg kupole, palače tekmujejo med seboj po velikosti in lepoti, da nima zares noben vladar na svetu veličastnejše rezidencije, kakor ruski car v Moskvi.

Kakor v Rusiji sploh, tako se kaže tudi v Moskvi in še najbolj v Kremlju javno verski značaj. Nad vsakimi vrati, ki vodijo v Kremlj, nahajamo svete podobe, pred katerimi vedno goré svetilke in katere počasti s pozdravom vsakateri mimogredoči. Najčastitljivejša med vsemi pa so Spásskija vorotà (Izveličarjeva vrata), kratko Spasskij imenovana. Imenujejo se tako,

ker imajo v višini podobo svetega obličja Izveličarjevega. Pred podobo gorí mnogo svetilk noč in dan, jedna med njimi je posebno lepa in velika.

Ta vrata so za Ruse svet kraj. Tu se jim stavi pred oči njih zgodovina, njih moč, njih vera, njih nebeški vladar, kakor tudi zemski vladar, mogočni car. Tu so — dejal bi — zlata vrata „svetega“ ruskega mesta. Zato pa v verskem duhu počasti vsak Rus sveto podobo Gospodovo s tem, da se pred njo odkrije in večkrat prekriža, kakor je pri pravoslavnih navada. Kdor hoče iti skozi ta vrata, mora iti odkrit, kar je zapovedano po postavi. Kdor bi vendar ne hotel, tega prisili vojaška straža, ki gleda ostro na to, da se izpolnjuje postava. Po zimi ob hudem mrazu ni sicer prijetno hoditi kakih 40 metrov z odkrito glavo. A kdor se neče odkriti, iti mora drugodi v Kremlj.

Toliko le mimogredé, da spoznamo, kakó na Ruskem javno vlada verski duh. Kako pa pri nas?

Spasskija vrata so bila sezidana l. 1491. in so se imenovala izprva Jeruzalemska vrata. Ko so pa leta 1658. Rusi premagali Tartare, ki so oblegali Moskvo, s pomočjo svete podobe Izveličarjeve, imenovali so vrata Izveličarjeva. Čudno, da so vedno stala trdno in jih ni razrušila nobena sovražna sila. Niti Francozi jih niso mogli l. 1812. pokončati, ker so jih odgnali Kozaki poprej, predno so jih podkopali in razstrelili.

Ko dospemo v Kremlj, imamo na levi strani velik trg; zato se nam kaže lep razgled ne samo na razne kremljevske cerkve, okrašene s podobami, ampak tudi na vshodni del mesta z zvoniki, s hišami, vrtovi, cestami in vrvenjem mnogošte-

vilnega ljudstva. V Kremlju samem nas zanimajo cerkve in palače, najbolje pa dve svetovno znani posebnosti, namreč veliki zvon, ki se imenuje „car kólokol“, in pa veliki top, ki se zove „car puška“. Oba vidimo konec trga naravnost pred seboj. No, ogromni zvon ne more zvoniti, ker je prevelik in ubit, top pa ne streljati. Izmed poslopij pa vidiš takoj, ko vstopimo v Kremlj, na desnici samostan Gospodovega vnebohoda (Voznesenski monastir), in malo naprej palačo Nikolajevo in takoj zraven znameniti „Čudov monastir“ (samostan čudežev).

Grdoč naravnost naprej (proti jugozapadu) pridemo z velikega carskega in paradnega trga na katedralni trg, tako imenovan zaradi treh velikih cerkvá ali katedral, ki so tukaj okrog.

(Dalje.)

Književnost.

Hrvaška književnost.¹⁾

Književno društvo sv. Jeronima.

(Poroča o. *Hijacint Šalamun.*)

(Konec.)

Druga knjiga, katero je društvo sv. Jeronima izdalo, je:

Život Gospodina našega Isusa Krista. Kako ga četiri evangelista opisuju. Od Gorgija Hesera Isusovca. Preveo iz latinskoga jezika, a dijelom popravio i popunio Dr. Josip Stadler, metropolita i nadbiskup vrhbosanski. Knjiga I. 8°. Str. 210. Cena 40 novč. — Gotovo dobra je bila misel velečastitega prevoditelja te knjige, namenjene prostemu hrvaškemu narodu, kateri je pogrešal knjige, opisujoče življenje in trpljenje Jezusa Kristusa v celoti. Kar je raztreseno v sv. evangelijih, ter tu krajše, tam obširneje povedano, to je v tej knjigi povedano po vrsti. — Cena knjigi je tako majhna, da si jo vsakdo lahko omisli. Pred seboj imamo prvi zvezek, kateri ima tri poglavitne dele. V uvodu pravi pisatelj, da je celo delo razdeljeno v 365 beril, tako da je za vsak dan odmenjeno jedno premišljevanje. Tukaj imamo berila za 136 dni.

Svetojeronimsko društvo je skrbelo tudi za primeren, lep tisek in dostojno obliko. Ako knjigo torej v roke vzameš, hitro lahko razločiš po tisku, kje so navedene besede evangelistov in kje je potem dotična in razumljiva razlaga.

¹⁾ Tvarina, katero želi obdelovati in objavljati naš list, kopiči se tako, da moramo varčno, dejal bi, skópo ravnati s prostorom. Prav zato krčimo književna poročila, kjer moremo, in prosimo tudi svoje sotrudnike, naj poročajo sicer resnično in pravično, toda jedrnato in kratko. — Uredn.

Tretja knjiga je: **Majstor Adam. Pripovijest. Napisao Vjenceslav Novak.** 8°. Str. 130. Cena 25 novč. — S to knjigo je svetojeronimsko društvo stopilo na novo polje v književnosti. Ker se sedaj razširja med delavci in rokodelci prekucijski socijalizem zaradi brezobzirnega kapitalizma, zato treba, da se tudi hrvaški prosti in rokodelski narod seznaní s poglavitnimi načeli in težnjami socijalne demokracije. V obliki mične povesti se prosti narod najbolje o tem poučuje. Pisatelj seznanja čitatelja v tej povesti o glavnih verskih načelih tega prekucij-skega in pogubnega duha med našimi brati Hrvati, med katere so ga zanesli ptujci, najbolj Nemci; zato si je tudi snov za to povest izbral iz rokodelskega življenja v belem Zagrebu. Kakor bi radi povedali mično vsebino povesti, a je zaradi prostora ne moremo, takó povest vneto priporočamo svojim bralcem.

Omenjamo samo nekaj načelnih naukov socijalne demokracije, povzetih iz knjige: „Vsi ljudje so jednaki, torej za vse jednako pravo!“ (str. 26.) „Celi svet je jedna velika družina, vsi ljudje so jeden drugemu pravi bratje, vsak naj dela za vse, a vsi za vsakega; tako bi na jedni strani ne bilo bogastva, na drugi ne uboštva . . . jednakost za vse, vsi smo delavci, torej ni potreba ministrov, sodnikov, duhovnikov, uradnikov . . .“ (str. 36.) „Vsem celi svet! Jeden narod ne sme biti neprijatelj drugemu, to se protivi jednakosti; to si je napisala socijalna demokracija na svojo zastavo . . . da bi tukaj raj uživala“ (str. 76.). Glavno, a tudi najpogubnejše načelo je pa to-le: „ . . . Naša socijalna demokracija ne pozna ne Boga, ne postave, ne družine, ne prijatelja; mi počinjamo s tem naukom, a zvršimo z ognjem in mečem, ker hočemo v prah in pepel streti vse, kar so ljudje storili; naš smoter je:

Kronanje ruskega carja v Moskvi.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje.)

Na severozapadni strani je najimenitnejša katedrala Marijinega vnebovzetja ali Uspénskij sobór (vnebovzetna cerkev), ker je posvečena „uspenju Božijej Máteri“. Ta je tudi cerkev carskega kronanja. Vsa sestava ni posebno prijetna našemu očesu; tem bolj pa nas mami zunanji blišč: pet kupol, izmed katerih se srednja dviga nad drugimi, je močno pozlačenih. Kakor je pet kupol, tako je tudi pet kapel; jedna je posvečena apostoloma Petru in Pavlu.

Ta katedrala je jako stara in po svoji zgodovinski imenitnosti prva cerkev v Rusiji. Četudi je izprva bila kijevska katedrala sv. Sofije veljavnejša, a moskovska jo je prehitela, ko se je Moskva sama povzdignila nad druga ruska mesta. Zanimivo za nas katoličane je to, da so l. 1441. po cerkvenem zboru v Florenciji tukaj v kremljevski katedrali slovesno proglasili zjedinenje z rimsko-katoliško cerkvijo. Žal, da je ta jedinstvo trajala le malo časa: l. 1447. so bili Rusi zopet tam, kjer so bili poprej, namreč v razkolu.

Samo mimogredé omenjamo, da ima cerkev mnogo dragocenostij, n. pr. starih slik, relikvij, carske prestole i. dr.

Druga velika cerkev ali katedrala je Arhangel'skij sobór, cerkev sv. arhangelja Mihaela. Tudi ta ima pet kupol in je zunaj in znotraj opravljena bogato. Arhangel'ska katedrala je carsko pokopališče: vsa je polna rakev, ki so bogato posrebrene ali pozlačene vrh marmorja.

Proti južnozpadni strani je tretja katedrala, posvečena Marijinemu oznanjenju, ali Blagovješčenskij sobór. Ta je posebno bogata: ima devet krasno pozlačenih kupol, mnogo svetih podob in tlak iz ahata. Ta cerkev je namenjena za poroke in krste v carski družini; zaradi tega bi jo smeli imenovati dvorno cerkev. Obilica kupol skoro moti sicer prijazni pogled; prav na tej cerkvi se vidi prav jasno vkus ruski in bizantinski. Na jedni strani cerkve vidiš veliko kremljevsko palačo in sicer tako imenovano Granovitajo paláto, na drugo stran pa je prost razgled proti jugu.

Ko pregledujemo katedrale, ne smemo prezreti velikega stolpa carja Ivana Velikega. Vzdiguje se nad vsemi drugimi poslopji in se vidi daleč s svojo pozlačeno streho. V tem ogromnem zvoniku je obešenih 34 zvonov

po raznih nadstropjih; nekateri so jako veliki. Rusi namreč ljubijo zvonjenje nad vse, in kakšno čast uživajo zvonovi pri najvišji gospodi, priča ta zvonik. Kakor znano, imajo tudi Slovenci jako veliko veselje z lepim zvonjenjem.

Kakor so v Kremlju velike cerkve, tako so tudi velike palače. Prva med drugimi je Velika kremljevska palača, ki je — dejal bi — sestavljena iz manjših palač in se na dolgo in široko razteza na jugozapadu. Glavni del je: Granovitaja paláta, t. j. voglata palača. S katedralnega trga v palačo vodijo znamenite Rdečestopnice. Videle so mnogo krvavih dogodkov v ruski zgodovini, n. pr. pod Ivanom Grozovitim; todi je ljudstvo vleklo truplo krivega Demetrija, todi so „Strelci“ leta 1682. umorili ministra Matvejeva, kneza Dolgorukega in Aleksandra Noriškina, ki je bil ujec Petra Velikega. Granovitaja paláta sama je prav za prav velikanska dvorana, ki se pa opira na jeden sam steber; tudi je primeroma nizka. Okrog stebra so nekda radi devali in razgrinjali razne dragocenosti. Ta dvorana je bila slavnostna dvorana nekdanjih carjev, ki so stolovali v Moskvi: tu so sprejemali poslance, zborovali in sklepali mir. Carica in carske hčere so lahko gledale tukajšnje slovesnosti skozi malo okno. Ta del velike palače je ostanek iz nekdanjosti, drugi deli so pa novi, zgrajeni l. 1817., toda v starem zlogu. Ne moremo opisovati posameznih dvoran, kakoršne so dvorana svetega Vladimirja, Aleksandra Nevskega, sv. Andreja: omenjamo le, da je v poslednji dvorani carski presto! in da imajo dvorane ime po raznih velikih (odlikovalnih) redih ruskega carstva. Vse dvorane so jako bogate in lepe.

Izmed drugih kremljevskih palač imenujemo Oružejnajo paláto ali orožarno, ki ima jako dragocene stvari: krone carjev in podvrženih kraljestev, tri prestole, nekaj silno dragih konjskih oprav i. dr., najdenišnico, arsenal, palačo metropolitovo in senatsko.

Tako je res Kremlj ne samo veliko, ampak tudi lepo, bogato in častljivo bivališče starih ruskih carjev. Lahko je torej umeti, da se kronanje po ruskih nazorih ne more zvršiti nikjer drugodi, kakor v Kremlju.

Kronanje ruskih carjev je bilo iz prva zgolj cerkveno opravilo. Polagoma pa se je ta obred razširil in pridružile so se mu tudi posvetne slovesnosti, ki imajo bolj državni značaj. Da je

ves obred prikrojen po bizantinskih šegah, treba je samo omeniti, saj so ga ruski carji — kot dediči grških ali bizantinskih cesarjev — sprejeli iz Bizanca (Carigrada). Leta 1498. je bil kronan prvi carjevič ruski. Ko je stopil iz Blagoveščenske katedrale, metali so nanj zlate in srebrne denarje; pozneje pa so gledé na ta spomin ob kronanju metali denarje med ljudstvo. Poleg maziljenja s sv. oljem je bilo nekda v

navadi, da je metropolit položil carju krono na glavo (pozneje so si jo devali carji sami), da mu je podelil sv. obhajilo v obeh podobah in da se je car v slovesnem obhodu pokazal občinstvu.

Kako pa se je vršilo poslednje kronanje carja Nikolaja II. dné 26. vel. travna?

(Konec.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Zgodovina slovenskega slovstva. II. zvezek: Od francoske revolucije do l. 1848. Spisal dr. Karol Glaser, profesor pri c. kr. gimnaziju v Trstu. Založila Slovenska Matica. V Ljubljani. Tiskala Katoliška Tiskarna. 1895. II + 276. — Pisatelj popisuje razvoj slovenskega slovstva od l. 1790. do l. 1848., oziroma od Japlja in Vodnika do Prešerna in Jarnika. Dôbo je razdelil v dva dela: 1790—1815—1848. Pred vsem podaje v obeh delih površen pregled svetovne zgodovine in kulturni pregled domačega ozemlja, v katerem posega celó za 50 let nazaj tje do l. 1740. Govori o uplivu nemškega in slovanskih slovstev na naše pisatelje, katere je obdelal najprej skupno, potem vsakega posebej. V treh prilogah navaja vire za opis posamnih pisateljev, popolne naslove njih knjig in drugih spisov, potem knjige brez imena pisateljevega in drug drobiž ter završuje delo s tabelo različnih slovenskih pravopisov.

Hibe, ki so se omenjale že pri prvem zvezku, ponavljajo se, žal, tudi v tej knjigi. Pregled evropske zgodovine, zlasti od leta 1815.—1848. je mnogo predolg. Tudi upliv nemškega slovstva je opisan preobširno; nasprotno pa je kulturni in slovstveni pregled našega naroda prekratek, presuh. Dôba, katero pisatelj opisuje v tem zvezku, je za Slovence v vsakem pogledu velebnomenita, ker uprav v tem času se je naš narod začel probujati in zavedati. A iz teh poročil zvemo pač mnogo, kaj je uplivalo na njega probujenje, premalo pa, kaka načela so vladala doma, kako je narod ptuji upliv uporabil na-se, in kako je po tem uplivu sam rasel in napredoval. Pisatelj v kulturnem in slovstvenem pregledu našteva posamna zgodovinska dejstva, a premalo je označil njih medsebojno zvezo, njih vzroke in posledice. Navajajoč jih, zašel je večkrat v malenkosti, prezrl pa važnejše reči. Zato čitatelj iz tega pregleda ne more še dobiti prave in zadostne slike o tedanjih naših kulturnih in slovstvenih razmerah. Dobro je popisal abecedno vojsko Japlja, Metelka, Čopa, Jarnika; Vodnik in Prešeren pa sta opisana presu-

hoparno, njiju velikost v našem slovstvu je premalo označena. Ostale pisatelje presoja največ le s slovniške strani.

Natančni naslovi knjig in celó posamnih pesmij ter razni, precéj dolgi odlomki iz spisov (n. pr. na stranéh: 136, 147, 162, 176, 177, 182, 195, 196 itd.) med splošnim pregledom čitatelja le motijo. Nekateré stvari so navedene zopet v istem obsegu v prilogi in se tako po dvakrat, trikrat ponavljajo. Pisatelj naj bi bil v prvem delu knjige označil in ocenil vsakega moža, v kolikor je zaslužil, širše ali krajše, ter navél ob kratkem glavna dela njegova; v ostalem delu pa naj bi bil omenil, katero stroka je kdo zastopal in pri katerem vzajemnem podjetju ali časniku je sodeloval. Natančne naslove knjig in drugih manjših spisov ter značilne odlomke iz njih pa naj bi navél doslovno le v prilogi, kjer naj bi omenjal tudi razne zanimive malenkosti, tičoče se tega ali onega pisatelja.

Pisatelj je hotel važnost posamnih slovstvenikov označiti s tem, da so poročila o zaslužnejših tiskana z debelejšimi črkami, manj znamenitih pa s tanjšimi. A reči moramo, da v tem ni povsodi zadel prave. Tako n. pr. Zabukovšek, Cvetko, Juvančič, Lipold, Bezjak, Glaser, Jonke, Šamperl v primeri z drugimi niso tako pomenljivi, da bi se tiskali z debelejšimi črkami. Nasprotno pa so to zaslužili Volkmer, Baraga, Ahacelj, Krempelj, Kastelic, Kovačič in še par drugih, katerim je pisatelj prisodil drobní tisek. Knobelj je zaslužil vsaj toliko, da bi ga omenjal nad črto, ne samo pod njo; saj je razven znanih „Kratkočasnih pesmij“ pisal tudi nekaj drugega.

Pisatelj se moti (stran 134.), ko poleg Jurija Jonketa v oklepaj stavi ime J. Žemlja. To sta bila dva pisatelja, ne le jeden. Jurij Jonke, rojen v Stari Cerkvi (ne v Srednji vasi!), niti ni bil slovenski pisatelj, ker on je „Kranjskega Čbelarčka“ spisal v nemščini, poslovenil pa ga je Jož. Žemlja.

Vse te nedostatke pisatelju lahko oprostimo, ker doslej še nimamo zanesljivih monografij, kar sam omenja v predgovoru. A bolj točen bi moral biti v drugih stvaréh, zlasti v letnicah, katere dobi brez težave v „Jezičnikih“ ali v drugih knjigah.

Prizadevanje prozreti telo človeško s pomočjo Röntgenovih žarkov, kateri se, dejal bi, užgó in svetlikajo na občutljivem zaslonu, to prizadevanje je vsprodbudilo tudi duhovitega izumovalca Američana Edisona ter ga privédlo do znamenitega napredka.

Edisonu se je posrečilo, da je izumil zgoraj omenjeni stereoskopni omarici podoben aparat: „Fluoroskop“. Njegova priprava pa še optičnih očalov ne potrebuje; on pokrije očalne luknjice one omarice s papirjem, ki je znotraj pobarvan z neko fluoreskalno snovjo.

Če človek stopi pred Crookesovo cev, s katodno svetlobo razsvetljeno, na drugo stran pa ogledovalec, tako da vjema s fluoroscopom Röntgenove žarke, ki so telo prodrli, pa ima pred očmi čisto prozorno telo! Ogledovalec gleda skozi polt in meso ter vidi notranje ude; da, včasih gre pogled celó skozi kosti! Nadalje pa sestavlja Edison tako svetilnico, iz katere bodo izvirali Röntgenovi žarki. Izumil jo je sicer že, le popravlja jo še, ker se mu še ne zdi dosti zvršena za zdravniško rabo po bolnišnicah ali po sobah posameznih zdravnikov. Ko to zvrši po svojem namenu, tedaj si bo vsak zdravnik utegnil natanko ogledati prozorno telo svojega bolnika ter bo videl notranje ude in spoznal, kje in kako mora zdraviti. Röntgenove fotografije pa mu ne bo treba več izdelovati.

In vsa ta Edisonova priprava se bo naprodaj dobila za 150 dolarjev, pa še prodajalcem bo ostalo dosti zaslužka. Edison sam pa ne zahteva nobenega dobička, zakaj več vrednosti ima zanj veselje, da celemu svetu podarja to znamenitno, neprecenljivo in koristno iznajdbo.

* * *

Ko že poročamo o tajnostnih razmerah nevidnih stvarij, naj nam prizanesó potrpežljivi čitalci, če jim dodamo nekaj manj gotovega, dandanes še tako nezanesljivega, da bi dejal: slepilo je, izmišljeno od čarovnikov, povérnikov duhov, katere zarotujejo „spiritisti“ in se pogovarjajo z njimi.

Angleški učenjak Ingles Rogus je že fotografiral s samim pogledom tiste stvari, katerih se je ravnokar prav živo nagledal. K fotografovanju ne potrebuje stvari, katere sliko izdeluje, temveč svetlopis stvari, ki ga je ob čvrstem ogledovanju vtisnilo si njegovo oko.

Poslušajmo, kako dela! I. Rogus se dalje časa zamakne v tisto stvar, ki jo namerja fotografovati, n. pr. kak denar, ki visi pred njim na steni. Na isti steni in ravno tako visoko nad tlemi čaka pripravljena fotografska ploščica. Kakor hitro se denarja nagleda, hipoma obrne oči od denarja pa jih uprè v občutno tablico. In glej, njegov pogled vtisne na tablico podobno stvari, v katero se je bil zagledal!

Te negotove stvari bi mi še omeniti ne bilo, ko bi slike, ki jih je napravil na ta način, ne vznemirjale marsikaterih angleških učenjakov, ki se priganjajo razložiti to čudno stvar. I. Rogus misli morda na spiritistovske fotografije duhov ter imenuje to reč: „fotografovanje mislij!“ In ta neopravičena beseda, to njegovo čudno razlaganje je vzbudilo pri treznih čitalcih slutnjo, da je vse to gola izmišljotinja.

I. Rogus pravi: Misel ima v možganih svojo celico; čim čvrstejša je, tem več fosfora izbrusi iz svoje celice in fosfor dela svetlopis misli ter razpošilja, ker je svetlikajoč, etrovo ali lučno valovje na fotografsko tablico.

Drugi rojaki njegovi pa pravijo, da misli nimajo nič opraviti pri vpodobovanju slike na fotografski ploščici, pač pa neko fluoresciranje, katero vzbudi svetlopis zunanje podoče v očesu. — Če je to res, imel bi kryptoskop tudi v očesu pokazati senco ali sliko stvari, katere se je človek nagledal. Rogusovo fotografovanje bi se torej opiralo na Röntgenovo iznajdbo.

Kaj je na tem resničnega, kaj domišljenega, to se bo presojalo šele potem, ko bodo drugi hladnokrvni poskušalci ponavljali z vso resničnostjo Rogusovo fotografovanje.

Kronanje ruskega carja v Moskvi.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Konec.)

V slovesnem razglasu ali manifestu na ruski narod je naznanil ruski car svoje kronanje in določil za to 26. dan meseca vel. travna, ali po ruskem koledarju 14. dan istega meseca, prvi dan (torek) po binškoštnih praznikih. Da bi se pa pripravila za to slavnost, prišla sta car in

carica že dné 18. vel. travna iz Peterburga v Moskvo. Vhod je bil veličasten; velika množica ljudij je pozdravljala carsko dvojico, četudi je bilo vreme slabo.

Sedaj so dohajali tudi razni zastopniki vseh evropskih in tudi drugih vlad. Našega presvet-

lega cesarja je šel zastopat nadvojvoda Evgen z velikim spremstvom. V Moskvo je šla tudi velika avstrijska vojaška godba, da je tam sodelovala pri veliki slavnosti, ki jo je priredil v čast kronanju avstrijski poslanik v Moskvi. Svetega očeta papeža Leona XIII. je zastopal dunajski nuncij Agliardi, katerega je car takoj vsprejel, dosepevslega v Moskvo, in sploh ob vseh prilikah nenavadno odlikoval, tako, da je to vzbujalo veliko pozornost, in imajo katoliki to lepo ravnanje do zastopnika sv. očeta za jako ugodno znamenje.

Tri dni poprej so hodili vojaški oddelki s svojimi nenavadno in praznično oblečenimi klicarji po mestu, da so oznanjevali bližnjo slovesnost. Zvonjenje pa se je razlegalo po Moskvi že ves čas sem, odkar sta dospela v Moskvo car in carica.

Kronanje in maziljenje samo se je vršilo ob določenem dnevu in ob prav lepem vremenu. Dolgo časa so že proslavljali ruski listi imenitnost tega dneva in veljavo carskega kronanja. Imenujejo ta obred pravi zakrament, kar seveda ni. A mi umevamo to misel, ako pomislimo, da je pri pravoslavnih Rusih car tudi cerkveni poglavar.

Cerkev Marijinega vnebovzetja, kakor tudi druge katedrale so bile lepo ozaljšane, in v prvi so se opravljale že pred kronanjem molitve za carsko rodbino. Najprej je duhovščina šla k vratom sprejet carico vdovo Marijo Feodorovno, ki je imela krono na glavi in ogrnjen škrlatni plašč. Pozdravil jo je moskovski metropolit, podal ji križ, poškopil z blagoslovljeno vodo in jo vodil k prestolu carja Alekseja Mihajloviča. Drugi navzoči dostojanstveniki so sedli na svoje odločene sedeže.

Sedaj se je pa tudi že bližal car s carico iz svoje (Aleksandrove) palače. Bila sta najprej v Andrejevi dvorani, sedeč na svojih prestolih. Od tukaj sta odšla med vrstami najvišjih državnih uradnikov skozi velike dvorane do Rdečih stopnic, kjer ju je čakalo „nebo“, pod katerim sta šla do velike cerkve; med tem je donela trobenta in oznanjala, da prihaja veliki vladar. Pri cerkvenih vratih je sprejela carsko dvojico zopet duhovščina, metropolit moskovski pa je nagovoril carja. Nato se je pomikal sprevod med petjem psalmov k velikemu oltarju, kjer sta se car in carica vsedla na pripravljena vzvišena prestola. Carske insignije, katere se rabijo za kronanje, bile so že poprej pripravljene na bližnjem kraju.

Sedaj se je pričelo kronanje samo. Metropolit (novgorodski) je šel po stopnicah pred carja in ga pozval v kratkem nagovoru, naj izpove pravoslavno vero. Nato je car prebral veroizpoved grške cerkve; metropolit pa je do-

stavil: „Blagoslov sv. Duha bodi s Teboj!“ Ko je bilo to končano, prebrali so se glasno ti-le oddelki sv. pisma: Iz. 49, 13—19; Rimlj. 13, 1—7 in Mat. 21, 15—22. Metropolit peterburški je carja oblekel v rdeč plašč in mu del okrog vratú demantno verižico reda sv. Andreja, car sam pa je vzel v roko krono, katero so mu ponudili na posebni blazinici, in si jo posadil na glavo. Tudi je vsprejel v roko žezlo in državno jabolko in s tem naznanil, da ima najvišjo oblast. To je pravo carsko kronanje.

Po kronanju carjevem pride na vrsto carica. Poklekne pred carja, car vzame raz svojo glavo krono, dotakne se ž njo njene glave in si jo zopet položi na glavo. Metropolit jo pa obleče v rdeč plašč in ji obesi okoli vratú verižico reda sv. Andreja. Ko se je vse to godilo, opravljali so duhovniki razne molitve s petjem.

Kronanje samo je bilo dovršeno; neki duhovnik je prebral veliki naslov carjev, v pozdrav se je razlegnil po cerkvi: „Na mnogaja ljeta!“ zunaj pa je gromenje topov s 101 strelom in zvonjenje naznanjalo, da je veličanstvo carsko kronano. S kronanjem se primerno družijo pozdravljanje in poklanjanje. Prva je carja pozdravila carica, nato drugi velikaši; med tem so okrog nosili carske insignije v posebni procesiji. Po pozdravljanju je opravil car klečé glasno molitev, drugo mu je narekoval jeden izmed metropolitov. Tudi navzoči so med tem klečali in molili.

Po molitvi je car odložil meč, šel s carico doli po stopnicah in stopil pred srednja (carska) vrata oltarjeva. Tu ga je mazilil metropolit novgorodski na čelu, očeh, nosnicah, ustnicah, ušesih in obeh stranéh rok, carico pa je mazilil samo na čelu. Car je nato prejel sv. obhajilo v obeh podobah, carica pa samo v jedni podobni. Oba sta potem zopet šla po stopnicah na svoj vzvišeni prostor, vsi navzoči pa so se trikrat priklonili pred njima.

Po teh obredih v cerkvi Marijinega vnebovzetja sta šla car in carica v slovesnem obhodu pod „nebom“ v poprej popisane velike katedrale. Kadar je vstopil car v cerkev, odložil je krono, žezlo in jabolko; ko je pa odhajal, vzel in del je vse zopet nase. Iz Blagoveščenske cerkve je šla carska dvojica k Rdečim stopnicam in na vrhu stopnic se je trikrat priklonila pred ljudstvom. V Andrejevi dvorani sta oba odložila slovesna znamenja in oblačila, in s tem je bila cerkvena slovesnost končana.

Da se je vrstilo za tem obredom gostenje, razveseljevanje po raznih načinih, tega ni treba posebej zatrjevati. Velika carska pojedina se je vršila v Granoviti palati še isti dan, na to pa so se vrstile razne veselice skoro brez kraja.

Med raznimi veseljami ob kronanju ruskih carjev, katerih se udeležujejo ogromne množice, je najznamenitejša ljudska veselica na hodinskem polju. Tu je bilo vselej polno lop za pogoščevanje, cirkusov za razvedrilo, gledališč, gugalnic, igrališč itd. Tudi to pot je bilo vse pripravljeno najbogateje za veselico dné 30. vel. travna. Več nego pol milijona ljudij je bilo zbranih, da dobé jedil, pijače in daril, ki so se imela deliti od pete ure zjutraj naprej. A nastala je pri tem razdeljevanju tolika gneča, da so zmečkali in pohodili več kakor 2000 ljudij. Car se je jako

užalostil nad to nesrečo in ukazal izplačati za vsakega poškodovanca 1000 rubljev in mrtve pokopati na svoje stroške.

To je pač žalosten in tužen sklep take slovesnosti. A reči se mora, da je prav ta dogodek svetel žarek, ki nam s prave strani pojasnjuje take slovesnosti. Velikaši tega sveta potrebujejo tolike množice, da jim kliče slavo; ona sama dere za uživanjem. V tem pohlepu pa ugonablja množica samo sebe. In to je senčna stran takih slavnostij, dejal bi skoro, neko fino barbarstvo sredi krščanske omike.

Književnost.

Slovenska književnost.

Biser - ljubav žlasti za Slovane, kakor jo je pojasnil dr. Bratoljubič Domobranski. Gaslo: ljubimo se, bratje, Ljubimo i dom! Čisti dohodek je namenjen blagim narodnim zavodom, sosebno šolam po Jugoslovanskem, takó: 1. del družbi ssv. Cirila i Metodija po Slovenskem, 2. za Istro, 3. del za Bosno. Ljubljana, 1896. Založil pisatelj. Tiskal R. Milic. 16°. Str. 189. Cena 65 kr. (Dobiva se pri J. Bonaču v Ljubljani in tu tudi originalne platnice à 20 kr.) — Prav radi bi o tej knjigi poročali z ono navdušenostjo, s katero jo je spisal pisatelj. Ker pa moramo govoriti resnico

in biti pravični tudi proti naročnikom, ne moremo reči drugega, kakor da se je lepa namera pisateljeva ponesrečila. Saj je znano, da je to, kar je vzvišeno, prav blizu tega, kar je smešno. Čudimo se, da ni tega opazil gospod pisatelj, ki kaže semtertje bistroumnost in spretnost v slovstvenih vprašanjih. Knjiga ima štiri dele: 1. (nevezani) del je nekako teoretičen ali kritičen uvod; 2. podaje razne pesniške, episke in liriške proizvode; 3. del: iskrice i puščice, in 4. del ima dve kratki alegoriji dramske oblike. Bralec najde v knjižici posamezna zanimiva in poučna zrna, a celotno delo se ne more imenovati primerno, da bi se poštevalo za dostojno last narodovo.

Razne stvari.

Iz belokranjskega besednega zaklada.

(Priobčil I. Šašelj.)

(Dalje.)

mácava, e, f., neko jabolko.
mačúrlja, e, f., neko jabolko.
majčúken, adj., majčken.
málik, a, m., „malan“ svetnik.
malko, malo.
marélcí, ev, pl. m., nam. remeljci.
máriti, marati.
marjétinka, e, f., die Margaretenbirne.
maternína, e, f., lakno od debele konoplje, kar rabijo za plahte (rjuhe).
mávez, a, m., rdeči, zeleni in višnjevi konci, katere vpletajo v jalbo.
medicíja, e, f., medica.
mélec, a, m., der Rührstock
méлта, e, f., mort, der Mörtel.
méltati, z melto ometavati.
ménjkati, manjkati.
mesojéda, mesojeja, e, f., predpust.
méstiti se, premeščati se.
minati, minieren.
mirak, indecl., veliko, mnogo; bilo je mirak ljudi.

miróvina, e, f., der Friedenstrank; piti miróvino.
mišvína, e, f., das Mäuseloch.
mládan, a, m., ime volu.
mladaríja, e, f., mladina.
mladožénin, a, m., der Bräutigam.
mleč, a, m., das Schöllkraut, chelidonium majus.
mníjávkatí, mijavkati.
modrováti se, modrega se delati.
molja, e, f., molitev.
motávina, e, f., motanje; motávina je bila v oblakih.
mračnják, a, m., prvi mrak.
mrava, e, f., mravlja.
mravúnec, a, m., mravljinec.

(Dalje.)

Zvezdoslovni koledar za mesec mali srpan.

Planeti so ta mesec le malo vidni. Venera se skriva za solncem, Mart vshaja okoli polnoči, Jupiter se tudi skriva in izgine na večernem nebu, Saturn pa vshaja v slabi svetlobi okoli polnoči. — Ta mesec se pokažejo dné 28. zvezdni utrinki ne daleč od lune proti zapadu.